

**Uluslararası
VI. Sivil Strateji Sempozyumu
Bildiri Kitabı**

**International
VI. Civil Strategy Symposium
Proceeding Book**

ISBN: ISBN: 978-605-67481-3-4

Marmara Üniversitesi

Sempozyum Web Sayfası: <http://spms.sempozyum.marmara.edu.tr/>

İstanbul, 2022

Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Sorumlulukları

Öğr. Gör. Dr. Verda Gizem Oğul²⁴⁷

Öğr. Gör. Zuhal Özgenç Pek²⁴⁸

Özet

25 Eylül 2015 tarihinde Birleşmiş Milletlere üye ülkeler tarafından 2030 yılına kadar tüm Dünyadaki yoksulluğu sona erdirmek, eşitsizlik, adaletsizlik gibi sorunları ortadan kaldırmak, ekonomik büyüme, enerji, sürdürülebilir tüketim ve üretim, sanayileşme ve iklim değişikliği ile ilgili olarak 17 ana hedef ve 169 alt hedefi içeren Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) belirlenmiştir. Ekonomik, sosyal ve çevresel temeller üzerine kurularak şekillendirilmiş bu hedefler, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yanında gelişmiş ülkelere de büyük sorumluluklar ve yükümlülükler getirmektedir.

17 ana hedef başlıkları şu şekildedir. Yoksulluğa son, Açlığa son, Sağlıklı bireyler, Nitelikli eğitim, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Temiz su ve Sıhhi Koşullar, Erişilebilir ve temiz enerji, İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme, Sanayi yenilikçilik ve altyapı, Eşitsizliklerin azaltılması, Sürdürülebilir Şehir ve yaşam alanları, Sorumlu tüketim ve üretim, İklim eylemi, Sudaki yaşam, Karasal Yaşam, Barış adalet ve güçlü kurumlar, Hedefler için ortaklıklar.

Bu araştırmada yukarıda belirtilen 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden 4. Hedef olarak bilinen Nitelikli Eğitim başlığı altında ülkemizde STK'lar tarafından sürdürülen çalışmaların neler olduğu ile ilgili bir literatür taraması yapılmış ve Nitelikli eğitim olarak hangi başlıklar altında toplandığı ile ilgili tespitlerde bulunulmuştur. Buna ek olarak bir Nitelikli Eğitim olarak halen eğitimleri devam eden bir STK- Üniversite iş birliği olarak Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi- TODEV (Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı) iş birliği projesi örneği paylaşılmaktadır. Altı Nokta Körler Vakfı ve Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenciler Birimi iş birliği ile Kaliteli ve Erişilebilir Eğitim Konusunda devam eden bir diğer proje ise gönüllü öğrenciler ve topluma hizmet dersi öğrencilerinin, Kamu Personeli veya Üniversite Sınavına hazırlanan görme engelli kişilere Matematik, Türkçe ve Tarih dersi verdiği bir diğer projedir.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Kuruluşları, Eğitim, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Nitelikli Eğitim, Proje, STK- Üniversite, İşbirliği

²⁴⁷ Marmara Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, ogulvgizem@gmail.com ORCHID 0000-0001-7983-390X

²⁴⁸ Marmara Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, zuhal.pek@marmara.edu.tr ORCHID 0000-0003-1548-0476

EDUCATIONAL RESPONSIBILITIES OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS

Abstract

Sustainable Development Goals (SDGs) including 17 main targets and 169 sub-targets were determined by the member states of the United Nations on September 25, 2015, to eliminate the problems such as poverty, hunger, climate change, inequality, and injustice all over the world by 2030. These targets, which have been shaped on economic, social, and environmental foundations; bring great responsibilities and obligations to developed and underdeveloped and developing countries.

17 sustainable development goals (SDGs) to transform our world: No Poverty, Zero Hunger, Good Health and Well-being, Quality Education, Gender Equality, Clean Water and Sanitation, Affordable and Clean Energy, Decent Work and Economic Growth, Industry, Innovation and Infrastructure, Reduced Inequality, Sustainable Cities and Communities, Responsible Consumption and Production, Climate Action, Life Below Water, Life on Land, Peace and Justice Strong Institutions, Partnerships to achieve the Goal.

In this research, a literature review has been done about the activities carried out by NGOs in our country under the title of Quality Education, known as the 4th Objective. In addition, as a Quality Education, an example of the cooperation project of Marmara University Unit for the Students with Disabilities-TODEV (Turkish Autistic Support and Education Foundation) is shared as an NGO-University cooperation which is still ongoing. Another ongoing project with the cooperation of NGO Altı Nokta Körlere Foundation and Marmara University Unit for the Students with Disabilities on Quality and Accessible Education is a project in which volunteered students and community service course students take place by teaching Mathematics, Turkish and History to the visually impaired people who are studying for Public Personnel or University Exam.

Key Vocabulary: Non-Governmental Organizations, Education, Sustainable Development Goals, Quality Education, Project, NGO-University, Cooperation

Giriş

2015 yılında Birleşmiş Milletlere (BM) üye ülkeler tarafından, şimdi ve gelecekte tüm dünyada barış ve refahın sağlanabilmesi için ortak bir plan sunulmuştur. 2030 yılına kadar Türkiye’de ve BM’ye üye diğer ülkelerde 17 sürdürülebilir kalkınma hedefi (SKH) belirlenmiştir. Bu kalkınma hedefleriyle tüm Dünya’daki insanların karşı karşıya kaldığı yoksulluğun sona erdirilmesi, sağlık, eğitim eşitsizliği, iklim krizine karşı önlem alınması, refahın adil paylaşılması gibi sorunların çözümü hedeflenmektedir.

Bu hedefler sırasıyla; 1.Yoksulluğa son, 2. Açlığa son, 3. sağlıklı ve kaliteli yaşam, 4. Nitelikli eğitim, 5. Toplumsal cinsiyet eşitliği, 6. Temiz su ve sanitasyon, 7. Erişilebilir ve temiz enerji, 8. İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme, 9. Sanayi yenilikçilik ve altyapı, 10. Eşitsizliklerin Azaltılması, 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim, 13. İklim Eylemi, 14. Sudaki Yaşam, 15. Karasal Yaşam, 16. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar, 17. Amaçlar için Ortaklıklar.

Nitelikli eğitim ile ilgili olan 4. Hedef yaşam boyu öğrenime desteği içermektedir. Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek temel amacını gütmektedir. Herkesin kaliteli ve kapsayıcı eğitime ulaşabilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda, okul öncesi eğitim dâhil olmak üzere tüm çocukların ücretsiz ve nitelikli eğitime katılabilmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca, eşit biçimde erişilebilir kaliteli teknik ve mesleki eğitime sahip olmanın gerekliliği, yaşam boyu öğrenme vurgulanmıştır (<https://turkiye.un.org/tr/>). 2000’li yılların başından itibaren tüm dünyada nitelikli eğitim ile ilgili büyük ilerleme kaydedilmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ilköğretim çağındaki çocukların okula gitme oranı yüzde 91’e kadar yükselmiştir. Bu oran tüm dünya genelinde okula gitmeyen çocuk oranının yarı yarıya azalmış olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle en az 750 milyon genç ve yetişkin halen okur-yazar değildir ve 250 milyon çocuk temel okuryazarlık becerilerini edinmekte güçlük çekmektedir. Bir başka UNESCO İstatistik Enstitüsü (UIS) verisine göre, 2030 yılına kadar evrensel ilk ve orta öğretime ulaşmak için 69 milyon öğretmenin işe alınması gerekmektedir. Tüm bu eksikliklerin 2030 yılına kadar tamamlanmasıyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin, kız ve erkek çocuklarının, kadınların ve erkeklerin sadece eğitim döngülerine erişmelerini ve bu eğitimi tamamlamalarını değil, aynı zamanda eğitim içinde ve eğitim yoluyla eşit şekilde yetkilendirilmesinin sağlanması hedeflenmektedir (<https://www.unesco.org.tr/Pages/48/10/E%C4%9Fitim>).

Nitelikli eğitime toplumun ulaşmasını sağlamak örgün eğitim kurumları olarak Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulların görevleri olmasının yanı sıra, yaygın eğitim kurumları görevini de üstlenen Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve belediyelerin görevleridir de. Eğitim olanaklarından herkesin eşit oranda faydalanması, her türlü dışlamadan uzak dönüştürücü bir eğitimin olması hedeflenmiştir. Bu hedeflere uygun eğitim politikaları oluşturmak, gerekli düzenlemeleri ve değişiklikleri yapmak ve kimsenin eğitim anlamında geride kalmamasını sağlamak tüm devletlerce nitelikli eğitim başlığı altındaki hedef olarak taahhüt edilmiştir (Altunkaynak, 2020).

Bu araştırmada, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma hedeflerinden 4.sü olan Nitelikli eğitim ile ilgili Türkiye’de STK’lar tarafından gerçekleştirilen Nitelikli eğitim projeleri örneklerinden bahsedilecek, Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Koordinatörlüğü tarafından gerçekleştirilen Nitelikli eğitim proje örnekleri anlatılacaktır.

Nitelikli eğitim konusunda yapılan eğitimlerden birisi ÇEKÜL (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma) vakfı tarafından gerçekleştirilen projelerdir. Çekül Bilgi ağacı projesiyle öğretmenler, öğrenciler ve kurum çalışanlarıyla yaptığı eğitimlerle, 4. Hedef nitelikli eğitim, 11. Hedef, sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, 12. Hedef sorumlu üretim ve tüketim, 13. Hedef iklim eylemi sürdürülebilir hedeflerine katkıda bulunmaktadır. Doğa, çevre, iklim değişikliği, kültürel miras, yaşanabilir kentlerle ilgili öğretmenlere, öğrencilere ve kurumlara verilen eğitimlerle, yapılandırmacı eğitim anlayışı içerisinde eğitimleri gerçekleştirmekte, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri sağlanmakta, sorgulayıcı, eleştirel, analitik düşünme becerilerinin gelişmesine hizmet edecek uygulamalar yapılmaktadır (<https://www.cekulvakfi.org.tr/proje/cekul-bilgi-agaci>).

Bir diğer Nitelikli eğitim konusunda yapılan eğitim ise Kökler ve Filizler Derneği tarafından gerçekleştirilmiştir. Çocuklar ve gençler için hazırlanmış küresel bir program olan Roots and Shoots, çocukların ve gençlerin ihtiyaç duydukları alanlarda bilgi ve becerilerinin güçlenmesine katkı

sağlamak amacıyla buluşmalar, çevrimiçi ve çevrimdışı atölyeler, etkinlikler ve eğitimler düzenlemektedir. Dernek, çocukların ve gençlerin maruz kaldığı zorbalık, özel hayatın korunmasının ihlali, ticari istismar ve tokenizm gibi risklerin önüne geçmek için çocuk haklarının bilinirliği konusunda da çalışmalar yürütmektedir. Aynı zamanda, Dünya'daki yaşamın ve çeşitliliğin sürmesi için gençlerin dahil olduğu çalışmalar da dernek tarafından yürütülmektedir (<https://rootsandshootsturkey.org/>)

Koruncuk Vakfı (Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı) tarafından gerçekleştirilen 3 farklı nitelikli eğitim projesi bulunmaktadır. İlki "El ver yuva olsun" projesiyle özellikle kız çocuklarına, daha kapsamlı hizmet vermek amacıyla Koruncuk köyleri kurmaktadır. İkinci projede "Aileyi Destekleyerek Çocuğu Güçlendiriyoruz" projesi ile koruma altındaki çocukların ailelerine dönüş sürecini iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Birleşmiş Milletlerin Çocuk Hakları Sözleşmesine göre, her çocuğun bir aileye sahip olma ve ailesi ile yaşama hakkı bulunmaktadır. Bu proje ile çeşitli sebeplerden koruma altına alınan bir çocuğun biyolojik ailesine dönüş süreci devlet, sivil toplum kuruluşları ve uzmanların birlikte planlı çalışmalarıyla gerçekleştirilmekte, süreç takip edilmekte, önleyici ve koruyucu uygulamalar zamanında yapılmaktadır. Bu çalışmalardan elde edilen bilgileri, Avrupa Birliği hibe programları ile zenginleştiren Koruncuk Vakfı, Türkiye'nin aileye dönüş sisteminin güçlendirilmesi ve ülkemize özgü bir destek modelin geliştirilmesi için çalışmalarına devam etmektedir. Koruncuk Vakfının üçüncü projesi ise "Aileye Dönüş" projesidir. Bu proje Aileyi destekleyerek çocuğu güçlendiriyoruz projesiyle bir anlamda iç içe geçmiş bir projedir. Projede, kurum bakımındaki çocukların ekonomik destekle aile yanına dönüş süreçlerini güçlendirmeye çalışılmakta, ailelerinin yanına dönen çocuklara sağlanan ekonomik desteğin dışındaki ihtiyaçlarını daha iyi anlayarak, aile yanına dönüşü çocuk için en risksiz ve kalıcı hale getirmeyi hedeflemektedir (<https://koruncuk.org/page/korunmaya-muhtac-cocuklar-vakfi>) .

Bir diğer STK'ların eğitim örneği olarak KODA'yı gösterebiliriz. Köy Okulları Değişim Ağı Derneği (KODA), tarafından köy okullarında öğretmenliğe yeni başlayacak köy öğretmenlerine Köy Öğretmenleri El Ele projesini gerçekleştirmektedir. Bu projede, köyde yetişen çocukların eğitim süreçlerinin sürdürülebilir şekilde iyileştirilmesi hedeflenmekte, köylerde, çocuktan başlayarak tüm topluluğa yayılacak ve kırsal kalkınmayı destekleyecek yenilikçi bir eğitim anlayışını hayata geçirmeye çalışılmaktadır. Bunun için de mesleğe yeni başlayan köy öğretmenlerinin deneyimli köy öğretmenleri tarafından birebir görüşmeler ve eğitimlerle desteklenmesini sağlayarak çalışacakları köye ve eğitim hayatına adapte olmaları sağlanmaktadır. KODA kırsalda aile çalışmaları eğitimleri yapmakta, öğretmen temel eğitim kampları organize etmekte, öğretmen toplulukları kurarak, köy öğretmenlerinin el ele birlikte güçlenmesini, yol almasını sağlamaktadır (<https://kodegisim.org/faaliyetlerimiz/>).

Sosyal İklim Derneği ise dezavantajlı grup olarak kabul edilen çocukların, gençlerin ve kadınların sivil topluma ve sosyal hayata katılımını arttırmayı, çevre bilincine sahip bireyler yetiştirmeyi, iklim değişikliğinin önüne geçmeyi ve etkilerini azaltmayı hedeflemektedir. Bu amaçla da "Doğa için Genç Çözümler: Naturethon" projesini hayata geçirmiştir. Proje kapsamında İzmir yerelinde iklim kriziyle mücadele etmek amacıyla stratejiler eyleme geçirilmekte, çeşitli eğitimler, atölyeler ile gençlerin ekolojik yaşam bilincinin güçlendirilmesi ve gençler arasında iklim savunuculuğunun yaygınlaştırılması sağlanmaktadır (<https://siviltoplumdestek.org/haberler/> ; <https://sosyaliklim.org/>).

STK'lar tarafından gerçekleştirilen bu projelerin dışında örnek olarak verilebilecek STK Üniversite işbirliği içerisinde Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi tarafından gerçekleştirilen Hedef 4: Nitelikli Eğitim ve aynı zamanda Hedef 10: Eşitsizliklerin Azaltılmasını da içeren projelerinden ikisine aşağıda değinilmiştir.

Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Biriminin Sürdürülebilir Kalkınma 4. ve 10. Hedeflerine Kapsamında Nitelikli Eğitim Proje Örnekleri

Marmara Üniversitesinde Nitelikli Eğitim projesi olarak tanımlanan spekturumu geniş birçok proje Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörlüğü tarafından gerçekleştirilmiş olup, 2022 yılı içerisinde sürmekte olan projelerinden ikisi paylaşılmaktadır. Bu projelerin çıkış noktası, Yüksek Öğretim Kurulu Engelli Öğrenci Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliğinin (Resmi Gazete Tarihi: 14.08.2010 Resmi Gazete Sayısı: 27672) Madde 12– (Başlığı ile birlikte değişik:RG-14/2/2014-28913)(1) ç): “Engellilik alanında bilinç ve duyarlılık düzeyini artırmak için program ve projeler geliştirmek, seminer, konferans ve benzeri faaliyetler düzenlemek.” dayanarak 2022 yılındaki faaliyetlerinde, engellikle alakalı iki gruba yer vermiştir.(YÖK EÖDK Yönetmeliği,2014) . Bunlardan biri Otizmlili ailelerde, engellinin birinci derece yakınında bulunan kişiler/ailelerine yönelik yol gösterici seminerlerdir. Diğeri ise görme engelli olup ekps ve benzeri sınavlara özel ders takviyesi amacıyla Engelli Öğrenci Birimi Koordinasyonunda, Altı Nokta Körler Vakfında Türkçe, Matematik ve Tarih Derslerinin verilerek üniversitenin toplumsal katkı sağlamak üzere üniversite sınırlarının dışında gerçekleştirdiği faaliyettir.

1-Arı Dünyanın Çocukları Otizm Seminerleri

Sorun ve Amaç

Yaygın Gelişimsel Bozukluk, sosyal etkileşimde ve iletişimde bozukluklarla, tekrarlayan davranışlarla ve sınırlı ilgi alanlarıyla tanımlanan; Otizm, Rett Sendromu, Çocukluğun Dezintegratif Bozukluğu, Asperger Sendromu ve Başka Türlü Adlandırılmayan Yaygın Gelişimsel Bozukluk tanılarının tümüne verilen addır (DSM-IV, 1994). Bu gruba giren zihinsel engelli bireylerin sosyal gelişimi ve iletişimde bireyin ve ailesinin yaşadıkları sorunlar ve ihtiyaçlara yönelik düzenlemelerin belli bir plan çerçevesinde sağlanması için Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı hazırlanmıştır.

Otizmlili Aileler ve o zamanki adıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Ulusal Eylem Planı hazırlanmış ve Yüksek Planlama Kurulu tarafından 13/04/2016 tarihinde, Karar No:2016/8 sayısı ile onaylanan “Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı (2016-2019), 3 Aralık 2016 tarihinde 29907 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır. Bu planına göre faaliyet gösterilecek 6 öncelikli alan belirlenmiştir. (Otizm Eylem Planı, 2016) Bu alanlar:

1. Farkındalık Çalışmaları ve Kurumlar Arası İş Birliği,
2. Erken Tanı, Tedavi ve Müdahale Zincirinin Kurulması,
3. Ailelere Yönelik Hizmetlerin Geliştirilmesi,
4. Eğitsel Değerlendirme, Özel Eğitim, Destek Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmetlerinin Geliştirilmesi,

5. İstihdam Süreçleri ve Çalışma Hayatı,

6. Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım ve Toplumsal Yaşama Katılım.

Bu alanlardan 1.si olan farkındalık ve iş birliği ve planın 2. Bölümü C Eksenine 2. Maddesinde yer alan “Ailelere Yönelik Hizmetlerin Geliştirilmesi: Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile tüm özel eğitim kurumlarında ailelere yönelik eğitsel rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin niteliği artırılacaktır.” ile yola çıkarak, Marmara Üniversitesi planda yer alan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları ve iş birliğinde otizmli ailelere otizmli bir çocuğun hayat yolundaki farklı evrelerinde eğitim, sosyal ve istihdam alanlarında- neler yaşayacakları ve sorunları ile nasıl mücadele, önlem, tedbir alacaklarına dair farkındalık düzeyinde bilgilendirmelerin yapılacağı seminerler düzenlemeyi planlamıştır. Bu doğrultuda verilen eğitimler, Otizm Eylem Planının C ekseninde bulunan ailelere yönelik eğitsel faaliyetler bağlamında, otizm hakkında bilgilendirme ve çocuğun gelişimindeki davranışsal uyuma yönelik ailenin yer alacağı eğitime odaklanılmıştır.

Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörlüğünün, Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı iş birliği, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının desteği ile düzenlediği “Arı Dünyanın Çocukları Otizm Aile Seminerleri” faaliyet ise otizm ile değişen aile sistemleri ve aile içi kopmaların önüne geçmek ve kaygı düzeyini azaltmak amacı ile çocukları ile birlikte yaşayacakları her evre hakkında bilgi ve deneyimleri takip ederek hazır bulunuşluklarını sağlayacak seminerler düzenlemeyi amaçlamıştır. Bunu amaçlamaya sebep olan sorunlar aile içinde ebeveynlerin yaşadıkları sorunlardır. Bu sorunlar ile ilgili ilk bilgiler 24 Eylül 2021 tarihinde yine Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörlüğünün, Marmara Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Alanda Kadın Araştırmaları Merkezi iş birliği ile gerçekleştirdiği “Engelli Kadınların Sosyal Hayata Katılımı ve İstihdamı” çalıştayında engelli çocukları olan kadınların sorunlarına yer verdiği oturumda ifade edilmiştir. Sorun sadece kadını değil, bulunduğu aile ortamının da sorunudur. Çünkü ailede farklı/engelli bir çocuğun olmasının, tüm aile bireyleri için duygusal bir yük, stres verici bir yaşam deneyimi ve sürekli başa çıkma tepkileri gerektiren bir stresör olduğu belirtilmektedir (Minners 1988, McCubbin, 1989). Otizmli çocuğu olan birçok aile çocuklarına karşı neler yapacaklarını ya da çocuğun kendi yaşantılarınınine yönde etkileyeceğini bilmemenin endişesini taşımaktadır. Genellikle çok özel gereksinimleri olan bu çocuğun aile yaşantısına uyumunun sağlanabilmesinde, bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. Bütün bu endişelerin temelinde ailelerin bilinmeyene karşı duydukları korku yatmaktadır (Darıca, 2002). Girli (2000), bazı araştırmacıların engelli çocuğun aile yaşamına getirdiği ek streslerle aile içi ve dışı ilişkilerin, ailenin ekonomik durumunu olumsuz yönde etkileyebildiğini; pek çok anne-babanın artan düzeyde kaygı, depresyon ve düşük benlik saygısı gösterdiklerini, evlilik ilişkilerinde bozulma ve kişisel uyumlarında azalma olduğunu belirtmektedir (Karpat,2011). Mac Gregor (1994), ebeveynlerintanıyı almalarıyla beraber sadece çocuklarını değil aynı zamanda eşlerini de kaybettiklerini ve aile dengesinin bozulduğunu ifade etmiştir. Bunlara paralel olarak farklı/engelli çocuğa sahip ailelerin evlilik uyumu ile ilgili yapılan birkaç araştırma, bu ailelerde evlilik uyumunun düşük, boşanma oranının ise yüksek olduğunu göstermektedir (Breslau & Davis, 1986; Bristol et al., 1988; Floyd & Zmich, 1991; Friedrich & Friedrich, 1981; Kazak, 1987) (Karpat, 2011).

Uygulama e Yaygın Etki: Yukarıda ifade edilen durum tespitleri ve sorunlardan yola çıkarak; çiftlerin, tanı konulması, tanı ile birlikte yeni aile sistemine ilk geçiş, okul dönemimdeki okul idaresi, okulda bireysel eğitim programı, akranla yaşanabilecek sorunlar, ergenlik dönemi, hak arama mekanizması, istihdam için imkanları, hayata katılamayanlar için sağlanacak düzen, ebeveyn kaybı sonrasındaki süreç ile ilgili 10 bölümden oluşan seminerler planlanmıştır. Her ayın son haftasında

belirli bir gün de bu başlıklar altında uzmanlar, saha deneyimi olan yetkili ve ilgili kişiler ile birlikte deneyimi olan ebeveynler konuşmacı olarak davet edilmişlerdir. Her bölüm için “Şüphem Var! Otizm mi?”, “Otizm Evime Girdi!”, “Öğretmeni Otizmi Biliyor Mu?”, “Otizm için Eğitimde Bütünleştirme”, “Okulda Zorbalık”, “Ergenlikte Otizm”, “Baş Edemediklerimle Baş Etmeliyim!”, “Dürüst ve Çalışkan Çalışan”, “Hayata Katılamayanlar”, “Peki Ya Benden Sonra!” başlıkları belirlenmiştir. Afiş ve programları hazırlanmıştır. Afişte verilen Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörlüğüne ait eob.marmara.edu.tr sayfasından seminerlere kayıt duyurusu ve kayıt alınmıştır. Bunu yapmak için gerekli duyurular yine afiş ve programlarla Aile ve Sosyal Hizmetler İstanbul İl Müdürlüğü ve Milli Eğitim İstanbul İl Müdürlüğü tarafından sağlanmıştır. Yapılacak seminerlerin yüz yüze olacağı ve Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsünde gerçekleşeceği ilan edilmiştir. 205 kişi kayıt yaptırmasına ve hatta başka illerden takip edilme isteği dolayısıyla hibrit olmaya dönülmüştür. Yüksek rakamda kayıt olmasına rağmen, bu ailelerin çocuklarını özel eğitimleri veya ebeveynlerin müsait olmamam ve takip edememe ihtimaline karşın ve bazı ebeveynlerden bu sebeple gelen talepler nedeniyle, seminerler kaydedilerek “Engelli Birimi Marmara” youtube kanalından yayınlanmıştır. Bu sayede yaygı etki yaratarak ülke geneline ulaşması da sağlanmıştır.

Proje Hedefi: Bu seminerler ile ebeveynlerin bir araya gelmeleri, sadece uzman ve konuşmacılardan değil birbirlerinden faydalanmaları, yaşayacakları evreleri önceden bilerek stres ve kaygı düzeylerinin azalmaları hedeflenmiştir. Çünkü Akkök (2003)’e göre, anne-babaların tüm yaşadıkları ile nasıl ve ne ölçüde başa çıktıkları, sosyal destek mekanizmaları ile paralellik göstermektedir. Ailelerin arkadaşlığa, dostluğa, yalnız olmadıklarını hissetmeye, duygusal desteğe ihtiyaçları vardır. Bu desteği genişletilmiş aile fertlerinden, yakın çevreden aldıkları gibi, psikolojik danışma gruplarında diğer anne ve babalardan da almaktadırlar. Bu gruplar anne-babaların yalnız olmadıklarını fark etmelerine, birbirlerine duygusal ve sosyal yönden yakınlaşmalarına yardımcı olurken, bunun olumlu sonucu olarak da, kaygı düzeyinde belirgin bir azalma olmaktadır ki, bu anlamda anne-babaların yalnız kalmamaları oldukça önemlidir (Karpat, 2011). Bu amaç ve hedefler ile düzenlenen “Arı Dünyanın Çocukları Otizm Aile Seminerleri” Eylül 2022’de başlamıştır ve Haziran 2023’te sona erecektir.

2- Altı Nokta Körler Vakfında Matematik, Türkçe ve Tarih Kursları

Sorun ve Amaç:

Görme engelli bireylerin cebir kavramlarına dair kavram öğrenme süreçlerine ilişkin ihtiyaçları incelendiğinde, denklem yazmadan fonksiyon kavramına kadar temel cebir kavramlarında yanlışlarının ve kavram bilgilerinde eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlarda elde edilen ihtiyaçların ve sorunların temelde destek eğitim uygulamalarının yetersizliğinden meydana geldiği söylenebilir (Aktaş & Akgün,2021). Okur ve Demir (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre, özellikle Matematik, Sembolik Mantık ve Osmanlı Türkçesi gibi derslerin görme engelli öğrenciler tarafından başarmada güçlük çektikleri ifade edilmiştir. Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesi her alanda başarı olarak sunulsa da görme engelli öğrenenler açısından ilgili derslerde henüz bir başarı sağladığı söylenememektedir. Eski ve Kazancı’nın (2022) görme engellilerin matematik öğretimi yazını araştırma ve incelemelerine sonuçlarına göre; az sayıda akademik çalışma olması, üç boyut kavramında güçlüklerin olması, matematiksel dile yabancı olunması, en çok zorlanılan dersin matematik olması, şekilli konuların öğretiminde zorluklar yaşanması, görme engelli öğrencilerin uygulamada yanlış yapması, temel geometrik şekiller isimlendirebilmesi, ayırt edebilmesi ancak bu konuda doğru bir kavram anlayışına sahip olunmaması gibi sorunlar bulunmaktadır. İmaj, şekil nedeni

itibari ile formasyon bakımından görme engeli olan bireylerin matematik alanında zorlanması ve bu alanda araştırma ve geliştirmelerin sayısının çok olmaması sebebi ile görme engelliler eğitimleri boyunca karşılımlarına çıkan üniversiteye giriş ayt, tyt, ekpss ve ales sınavlarda zorlanmaktadır. Bu nedenle, sınava hazırlanan kişiler için özel destek ders ve destek materyallere ihtiyaç olmaktadır.

Altı Nokta Körler Vakfı Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezinde yaklaşık altı ay kalarak bağımsız hareket eğitimi alan kişilerin bu süreyi bu sınavlara hazırlanmak üzere de değerlendirmek için Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörlüğü, rehabilitasyon merkezinde bulunan 22 kişiye Matematik, Türkçe dersi vermek üzere planlama yapmıştır.

Paydaş: Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörlüğü, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe ve Matematik Eğitimi Bölümü, Finansal Bilimler Fakültesi ile görüşmüş, Topluma Hizmet Uygulaması öğrencileri ve gönüllü öğrencileri, Engelsiz Marmara Kulübünden gönüllü Tarih öğrencileri ve Özel Eğitim Öğretmenliği öğrencilerinden oluşan bir eğitimci grubunu bir araya getirmiştir. Altı Nokta Körler Vakfı öğrencileri bir araya getirmiş ve ortam sağlamıştır. Kapsayıcı ve Erişilebilir Yaşam Derneği ise eğitimci grubuna eğitimcinin eğitimini sağlamıştır.

Uygulama: Dersler 4'ü yüz yüze 3'ü çevirim içi olma üzere 2'şer saatten 14 hafta verilmiştir. 14 Matematik Eğitimi Öğrencisi, 2 Finansa Bilimler Fakültesi Öğrencisi, 19 Türkçe Eğitimi Öğrencisi, 5 Özel Eğitim Öğretmenliği Öğrencisi ve 5 Tarih Bölümü öğrencisi ders vermiştir. Dersi veren öğrencilerden program öncesi görüşleri alınmıştır. Aralıklı olarak mentor eğitimcilerle değerlendirme toplantıları yapmışlardır. Eğitimler yeni rehabilitasyon grubu ile bahar ayında sürecektir. Derslerin sonrasında geri bildirimler alınmıştır ve alınmaya devam edecektir. Toplanan bilgilerden yola çıkarak öğretim metot ve yöntemlerine dair literatüre yazın kazandırılmak üzere çalışılacaktır. Öğretim süreci boyunca öğrencilerin bazıları matematik öğretmek için konulara göre tasarladıkları doküman materyaller üretmişlerdir.

Proje Hedefi: Bu faaliyet sonunda matematik dersi alan kişilerin girecekleri sınavlarda skorlarının artması; eğitim fakültesinden mezun olacak öğretmen adaylarının kendi alan bilgilerini görme engelli bireylere aktarmada tecrübe kazanarak hazır bulunuşluklarının sağlanması; ampirik kazanımların yazın haline getirilerek literatüre fayda sağlanması ve sadece alan değil, özel eğitim öğretmenliği bölümlerinin de bu yazından faydalanması; gençlerin gönüllü faaliyetlerine katılımının sağlanması hedeflenmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Birleşmiş Milletler Kalkınma programında belirtilen Sürdürülebilir Kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde, STK'lara büyük görev düşmektedir. STK'lar Üniversitelerle birlikte daha fazla çalışma gerçekleştirerek "yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için" pek çok Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden 4. Hedef Nitelikli eğitime katkı sağlayan çalışma gerçekleştirebilirler. Böylelikle Birleşmiş Milletler Kalkınma Hedeflerinden "Herkes için kapsayıcı ve nitelikli eğitimin başarılması sağlanır, eğitimin sürdürülebilir kalkınma için en güçlü ve denenmiş araçlardan biri olduğu" gerçeği yapılan ortak çalışmalarla Marmara Üniversitesi STK ortak çalışması örneklerinde ve diğer STK örneklerinde olduğu gibi kanıtlanır.

Marmara Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörlüğü üniversite adına, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve bu kanuna dayanarak yayınlanan YÖK Engelli Öğrenci Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliğindeki ilgili maddeler ve BM Engelliler Hakkında Sözleşmede bulunan benzer maddeler ile devleti oluşturan, topluma yön veren önemli kurumlarından bir olarak 2022 yılında iki faaliyet ile diğer bir çok faaliyetine Otizm aile seminerlerini ve görme engelli bireylere özellikle matematik eğitimini ilave etmiştir. Bu sayede; gönüllü faaliyetleri bağlamında akademi, bürokrasi ve sivil toplumu örgütü ile bir araya gelerek toplumsal katkı sağlayan faaliyet gerçekleştirmiştir. Otizmliler engelli çocuklarının olması sebebi ile sosyal, psikolojik ve ekonomik birçok sorun ve kaygılar nedeni ile çiftlerin yeni bir aile sistemi kurma ve uyum sürme sürecinde boşanmaların olduğu bilinmektedir. Arı Dünyanın Çocukları Otizm Aile Seminerleri ile konuya toplumsal anlamda ve ebeveynlere bireysel anlamda farkındalık yaratmanın yanı sıra, tecrübe edeceği proje sonrasında ele edilen çıktılarına göre geliştirip sürekliliğini sağlamaya çalışacaktır. Görme engelli öğrencilere eğitim için de aynı şekilde bireyden bireye çeşitlilik gösteren görme engeli ve eğitim düzeylerine göre eğitimde yöntem ve metot çeşitlendirilerek geliştirilmeye ve süreklilik kazandırılmaya çalışılacaktır.

Yapılan bu çalışmalar ile üniversite gençleri arasında gönüllülük faaliyetlerinin gelişmesine yönelik katkı ile birlikte, üniversite bu potansiyelini kullanarak hem sivil toplum kuruluşları ile iş birlikleri ile kalkınma hedeflerini güçlenmesini sağlamakta ve bireylerin katılımcılıklarını gerçekleştirme imkanı sağlanmaktadır. Bireylerin eşit bir şekilde katılımcı ve etkin olarak yönetime katkı sağlayan sivil toplumun, iyi yönetim aktörlerinden üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının sürdürülebilir kalkınma hedefleri bağlamında sıkı dirsek temasında olmaları önerilir.

KAYNAKÇA

- Akkök, F. (1989). *Özürlü bir çocuğa sahip anne babaların kaygı ve endişe düzeyini ölçme aracının güvenilirlik ve geçerlik çalışması*. Psikoloji Dergisi, (25), 14-30
- Aktaş, F. N& Akgün,Z. (2021) .*Görme Engelli Bireylerin Matematik Eğitiminde İhtiyaçları ve Sorunları: Cebir Kavramları Bağlamında*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi , 22(3), 714.
- Altunkaynak, M., (2020). *UNESCO 2030 Eğitim Raporunda Umut Veren Uygulamalara Genel Bakış: Doküman İncelemesi*. International Journal of Primary Education Studies. Cilt.1 sayı.1 ss.40- 47.
- Birleşmiş Milletler Türkiye. *Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları*. <https://turkiye.un.org/tr/> Erişim tarihi: 10.12.2022
- Breslau, N.& Davis, G.C. (1986). *Chronic stress and major depression*. Arc. Gen. Psychiatry, 43, 309-314.
- Darıca, N.& Gümüşçü, Ş. ve Pişkin,Ü. (1992). *Otizm ve Otistik Çocuklar*, Ankara: Dizgi Baskı
- Doğan, M. (2001). *İşitme engelli çocuğa sahip ebeveynlerin çeşitli psikolojik değişkenler açısından değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi
- DSM IV, (1994). *DSM-4 Tanı Ölçütleri*. (Köroğlu, E. Çev.), Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Okur,M.R, Demir, M. (2019). *Görme engelli öğrenenlerin eğitim yaşantısında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, açık ve uzaktan öğrenme alanı için çözüm yolları geliştirilmesi*. AUAd 2019, Cilt 5, Sayı 2, 49-62

- Eski,C.& Kazancı,M. (2022). *İlköğretim Düzeyi Görme Engelli Öğrencilerin Matematik Öğretimine Yönelik Türkiye’de Yapılan Akademik Çalışmaların İncelenmesi*. FSM Mesleki Bilimler Dergisi (FSMBD), 1(1),39-57;
- Floyd, F. J., & Zmich, D. E. (1991). *Marriage and the parenting partnership: perceptions and interactions of parents with mentally retarded and typically developing children*. *Child Development*, 62(6), 1434-1448
- Friedrich, W. N., & Friedrich, W. L. (1981). Psychosocial assets of parents of handicapped and nonhandicapped children. *American Journal of Mental Deficiency*, 85(5), 551-553.
- Girli, A. (2004). *Otistik Çocuklar ve Aileleri Aile Eğitim Programları: Kuramsal Yaklaşımlar Ve Uygulamalar*. İzmir: Işık Özel Eğitim Yayınları
- <https://www.cekulvakfi.org.tr/proje/cekul-bilgi-agaci> . Erişim tarihi 19.12.2022
- <https://rootsandshootsturkey.org/> . Erişim tarihi 19.12.2022
- <https://koruncuk.org/page/korunmaya-muhtac-cocuklar-vakfi> . Erişim tarihi 19.12.2022
- <https://kodegisim.org/faaliyetlerimiz/> . Erişim tarihi 19.12.2022
- <https://siviltoplumdestek.org/haberler/> . Erişim tarihi 19.12.2022
- <https://sosyaliklim.org/> . Erişim tarihi 19.12.2022
- Karpat,D. (2011). *Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tanısı Alan Çocukların Ebeveynlerinin Yaşadığı Yas Tepkilerinin, Evlilik Uyumlarının Ve Sosyal Destek Algularının İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Kazak, A. E. (1987). *Families with disabled children: stres and social networks in three samples*. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 15(1), 137-14
- Martin, D.A. (1988). *Children And Adolescents With Traumatic Brain Injury: Impact On The Family*. *Journal Of Learning Disabilities*, 21, 464-470
- Mccubbin A.M, Huang S.T (1989) Family Strengths In The Care Of Handicapped Children: Targets For Intervention, *Family Relations*, 38,436- 443.
- Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161203-16.htm> ,Erişim Tarihi: 18.12.2022
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Eğitim. <https://www.unesco.org.tr/Pages/48/10/E%C4%9Fitim> 19.12.2022.
- YÖK Engelli Öğrenci Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği, <https://aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/yukse-ogretim-kurumlari-engelliler-danisma-ve-koordinasyon-yonetmeliği/>